

Moramo povratiti poverenje naroda u našu vojsku i snagu našeg oružja

– Završna reč načelnika Generalštaba –

General-pukovnik ŽIVOTA PANIĆ

U raspravi o programskoj orijentaciji časopisa „Vojno delo“ učestvujem iz nekoliko razloga. Prvo, kao dosadašnji predsednik Saveta časopisa imam moralnu obavezu da iznesem svoje mišljenje o radu časopisa, odnosno o dostignućima i propustima u njegovoj uređivačkoj politici. Drugo, časopis „Vojno delo“, kao najstariji i najugledniji vojni časopis, koji se bavi suštinskim pitanjima naše vojne doktrine i strategije, sve nas obavezuje da se u ovakvim prilikama pozabavimo promišljanjem njegovih budućih obaveza. Treće, funkcija koju trenutno obavljam u sistemu vojnog rukovođenja nalaže mi da ukažem na osnovne pravce naše buduće vojne izgradnje, čime treba, na svoj način, da doprinese i glasilo kao što je „Vojno delo“. Napokon, četvrto, kao čovek koji ima veliko razumevanje i izuzetan respekt prema pisanoj reči i koji je i sam povremeno ponešto pripremio i objavio na stranicama „Vojnog dela“, osećam obavezu da i lično doprinesem raspravi o tematskoj orijentaciji „Vojnog dela“ za naredni dvogodišnji period.

O uređivačkoj politici „Vojnog dela“ u proteklom periodu neću govoriti, tim pre što se u potpunosti slažem sa vašim ocenama i uvodnim izlaganjem glavnog i odgovornog urednika časopisa. Želim samo da istaknem lični utisak da se časopis i u protekloj godini težišno bavio jugoslovenskom krizom, zbog čega je na njegovim stranicama bilo mnogo više tzv. opštih nego vojnostručnih i vojnoteorijskih tema. Imam razumevanja za takvo opredeljenje, ali ipak smatram da se „Vojno delo“ u narednom periodu mora usredsrediti na teme i pitanja koja će težišno biti u funkciji uspešnijeg rukovođenja i komandovanja, izgradnje sistema odbrane, transformacije i profesionalizacije Vojske Jugoslavije.

U vezi s tim, daću nekoliko napomena o tome šta Vojsku Jugoslavije očekuje u narednim godinama, a čemu i „Vojno delo“ mora dati očekivani doprinos.

Prva grupa pitanja odnosi se na *sagledavanje našeg ukupnog međunarodnog i, posebno, vojno-političkog položaja*. Pri tom, mislim da to nije, niti može biti obaveza samo Vojske i vojne teorije, odnosno vojnoteorijskog glasila kakvo je „Vojno delo“. Naš odbrambeni sistem i celokupnu vojnu izgradnju moramo zasnivati na analizi svih relevantnih spoljnih i unutrašnjih činilaca, a sagledavanje vojno-političkog položaja zemlje u kontekstu novog odnosa snaga u svetu, na regionalnom planu

i u neposrednom okruženju, jeste prvorazredno vojnostrateško pitanje. Konkretnije, moramo iznova prevrednovati naš geostrateški položaj. Tačno je da je padom bipolarizma opao značaj svih tzv. tampon-zona koje su dva ideološki i vojno polarizovana sveta fizički razdvajale. U toj činjenici moramo videti deo uzroka raspada bivše Jugoslavije. Međutim, nije tačna tvrdnja, koja se povremeno provlači kroz našu javnost, da je opao i svaki geopolitički i vojnostrateški značaj našeg prostora. Naprotiv, sve ovo što nam se događa pokazuje suprotno. Naša vojna publicistika, i ne samo ona, mora naći načina da svetu i našoj javnosti objasni taj revalorizovani geostrateški i geopolitički značaj naše zemlje kao „kapije“ Balkana i Evrope i ukaže na istorijski nepomirljive interese najznačajnijih centara moći na našem prostoru. Na toj osnovi treba da tragamo za mogućim novim političkim i svim drugim savezništvima i saradnjom sa zemljama i narodima koji će sada i ubuduće bitno uticati na naše mesto u svetu. To je posebno značajno upravo zbog pretnji daljom i dugoročnijom izolacijom, iz koje bi izlaz bio mukotrpan i neizvestan. „Vojno delo“ i njegovi saradnici moraju na tom planu biti mnogo aktivniji, kako u traganju za autorima koji su kompetentni da to obrade i prezentuju, tako i u organizovanju odgovarajućih tematskih rasprava i seminara, čije rezultate treba objaviti i tako o njima obavestiti najširu javnost.

Druga grupa pitanja je neposredno povezana s prethodnom, a odnosi se na *ugrožavanje bezbednosti naše zemlje*. U vezi s tim, treba uzimati u obzir činjenicu da je značajno promenjen odnos između strategije posrednog nastupanja i tzv. direktne strategije, koja se težišno oslanja na vojnu silu. Ta promena se sve više izražava u oštrom otklonu strategije dominacije od direktne ka indirektnoj, koja uglavnom koristi nevojna sredstva, dok vojna sila služi, kao stalna pretnja, za iznuđivanje ustupaka, ili se veoma selektivno koristi, i to s minimalnim rizikom od neprihvatljivih vlastitih gubitaka.

Najočitiji primer za indirektnu ili posrednu strategiju dominacije jeste njena primena na našu zemlju. Kao što je poznato, mi smo već duže vreme izloženi veoma razrađenoj doktrini sukoba niskog intenziteta kao sastavnom delu te posredne strategije dominacije, i jedino je ostalo da se protiv nas direktno primeni vojna sila, odnosno da se vojno interveniše. Jer, vojna sila je indirektno već primenjena. Avioni sistema AWAKS snimaju naš prostor i prikupljaju vojnoobaveštajne podatke koji se deponuju i analiziraju u centrima odlučivanja, a ti centri sebi daju za pravo da arbitriraju u našim unutrašnjim odnosima; prema nama su vrlo aktivne vojnoobaveštajne službe pod izgovorom pomoći da se rat u BiH ne prenese na naš prostor; upućuju nam posmatračke misije i tamo gde nisu poželjne i gde ih nećemo primiti; deo posmatračkih misija ozbiljno prekoračuje mandat koji im je zvanično dala međunarodna zajednica itd. Brodovi NATO-a i Zapadnoevropske unije već

mesecima sprovode pomorsku blokadu naše zemlje, a u komandama NATO-a, u Pentagonu i na drugim mestima svakoga dana, po principu toplo-hladno, čas se najavljuje, čas negira vojna intervencija. Naša krivica je unapred utvrđena, a naš narod je u inostranim medijima već oglašen krivim i toliko satanizovan da je vojna intervencija protiv Srba u BiH, a i protiv Savezne Republike Jugoslavije, postala gotovo poželjna. Uzdržavaju se samo zbog toga što nisu sigurni da bi postigli planirane ciljeve i izbegli neprihvatljive gubitke. Nama je poznato da tim pretnjama žele da postignu različite ciljeve, od dodatnih pritisaka za promenu odnosa snaga na našoj unutrašnjoj političkoj sceni, preko umirivanja vlastitog javnog mnjenja i mnjenja zemalja koje su umešane u naše sukobe, do dodatnog militarizovanja centara odlučivanja, kako bi doneli odluku za vojnu intervenciju.

Sve te pretnje moramo trezveno analizirati i vrednovati. Treba ozbiljno da ih primamo i na njih racionalno reagujemo. Pri tome moramo uzimati u obzir sledeće: *prvo*, da je srpsko pitanje pred istorijskim raspletom i da bi mnogi činioци hteli da taj rasplet bude na štetu našeg naroda. To nas mora činiti odlučnim da zbijemo redove i da ne dozvolimo da nam razbiju nacionalno biće; *drugo*, da smo mi mala zemlja koja, zbog besomučnih napada sadašnjih svetskih moćnika, mora voditi razumnu i racionalnu nacionalnu i državnu politiku, i *treće*, da nikog nećemo izazivati, ali i da se nikome nećemo predati na milost ili nemilost. Uz sve to, moramo se iskreno nadati da će svet konačno shvatiti da i srpski narod ima pravo na postojanje u državi koju je sam izabrao i koja nikog neće ugrožavati, ali i da je odlučan da svim sredstvima brani svoj nacionalni identitet.

Treća grupa pitanja koju bih izdvojio jesu *izbor i definisanje naše strateške koncepcije odbrane*. Svesni smo činjenice da koncepcija ONO i DSZ, kao strategijska koncepcija odbrane, nije izdržala praktičnu proveru, i to iz više razloga. Pre svega, ona je bila namenjena za jedan tip narodnog rata koji je podrazumevao radikalnu oružanu agresiju koalicionih snaga kao glavni oblik ugrožavanja naše bezbednosti i nezavisnosti. Tome treba dodati da je efikasnost te koncepcije odbrane podrazumevala unapred unutrašnju političku stabilnost društva i lojalnost svih njenih naroda i manjina prema zajedničkoj državi. Pošto se ništa od toga nije ostvarilo nameću se dva zaključka: (1) da je koncepcija potpuno pogrešno izvedena iz analize glavnih činjenica društvenog života, i (2) da je koncepcija izvedena uz potpuno ignorisanje tih činjenica i saznanja. I u jednom i u drugom slučaju rezultat je isti. S obzirom na stečena iskustva, koncepciju moramo iznova definisati i zasnovati na svestranoj analizi svih relevantnih spoljnih i unutrašnjih činilaca, kako bismo sagledali sve realne pretnje našoj nezavisnosti i bezbednosti, njihove modalitete, snage i sredstva, kao i odgovore na njih. Na osnovu tih analiza definisaćemo osnovne stavove naše politike

odbrane i vojne doktrine, a potom i dugoročne i kratkoročne planove izgradnje naše vojne organizacije. U tim analizama moramo se osloniti na sav intelektualni potencijal društva i definitivno za sobom ostaviti vreme kada su se pitanjima odbrane bavili samo vojni stručnjaci. Odbrana zemlje mora biti opšta patriotska obaveza, ali i profesionalna obaveza pripadnika Vojske Jugoslavije kao dela našeg naroda.

Uloga „Vojnog dela“, njegove redakcije i saradnika, u iskazivanju konkretnog doprinosa definisanju i razradi naše nove vojne doktrine velika je i ima izuzetni vojnostručni i teorijski značaj. Časopis je to i do sada činio na opšte zadovoljstvo i nema razloga da tako ne bude i ubuduće, a u tome će imati potpunu podršku Generalštaba.

Četvrta grupa pitanja odnosi se na *izgradnju Vojske Jugoslavije*, o čemu je naša javnost već obavestena. Naime, naše je čvrsto i trajno opredeljenje izgradnja *profesionalne vojske*, tj. okretanje profesiji. To podrazumeva najbolji mogući način pripreme za odbranu otadžbine od spoljnog neprijatelja i prepuštanje drugim snagama društva da odlučuju o unutrašnjem političkom životu. Dakle, nećemo ići na političke pregovore u inostranstvo, osim u sastavu ekspertske grupe prema odlukama državnih rukovodstava, nećemo arbitrirati u političkom životu zemlje niti se priklanjati političkim strankama, već će nam one, u odnosu na našu profesiju, biti i jednako bliske i jednako daleke, kako i dolikuje jednoj profesionalnoj otadžbinskoj vojsci. No, u potpunoj depolitizaciji i dezideologizaciji nećemo uspeti ako ne budemo imali podršku svih relevantnih političkih činilaca zemlje, a to znači i rukovodstava svih političkih stranaka, koje ne smeju da nas svojataju u svojim međustranačkim političkim borbama. Naša armija je izašla sa teškim traumama iz rata koji još traje u nekim delovima bivše Jugoslavije. Ožiljci su duboki, delom i zbog krupnih grešaka koje su pravljene. Ima, međutim, pokušaja da se sva krivica za političke promašaje prevali na bivšu JNA. Istorija će to sve postaviti na svoje mesto i treba joj ostaviti da to radi nepristrasno, a da se mi okrenemo budućnosti. Naša je prvorazredna obaveza da povratimo poverenje naroda u našu Vojsku i u snagu našeg oružja. To ćemo najbolje i najbrže učiniti ako se posvetimo borbenoj obuci, čvrstoj vojnoj disciplini, besprekornom poretku i vojnoj subordinaciji, uz poštovanje ličnosti, njenih prava i obaveza. A to su, uz patriotsko vaspitanje, oduvek bili osnovi vojne organizacije.

U okviru naše ukupne vojne izgradnje već smo duboko zakoračili u proces dugoročne transformacije Vojske Jugoslavije na principima profesionalizacije. No, tu još imamo mnogo posla i mnogo problema, a najveći su oni materijalne prirode. Za izgradnju profesionalne vojske treba mnogo novca. Na primer, profesionalni vojnik, prema nekim proračunima, košta sada između 100.000 i 170.000 dolara godišnje, a naša sadašnja kombinacija kadrovske i poluprofesionalnog vojnika

košta oko 12.000 dolara. To je velika razlika i naša zemlja još uvek nema takvih mogućnosti iako smo se za to čvrsto opredelili, uz potpunu podršku društva. Zato ćemo izvesno vreme morati da tragamo za prelaznim rešenjima. Kao ljudi koji se bave vojskom, profesionalizam moramo shvatiti, prvo, kao maksimalnu stručnu osposobljenost za zadatke i obaveze na svim nivoima, i drugo, kao određenu strukturu vojne organizacije u kojoj će pretežni deo, a u perspektivi i celokupni sastav mirnodopskog dela, činiti profesionalci čije će jedino zanimanje biti vojni poziv i u starešinskom i u vojničkom delu armije. Razume se, to su naše sadašnje vizije, a konkretna rešenja moraju biti rezultat svestranih i produbljenih analiza i promišljanja, pri čemu su moguće i odgovarajuće korekcije.

„Vojno delo“ je u našoj publicistici oduvek imalo značajnu ulogu, što je razumljivo ako se zna da se radi o opštevojnom teorijskom glasilu koje je pokretalo i najopštije i najznačajnije teme naše ukupne vojne izgradnje. Na neki način, časopis je bio matično glasilo za nivo opšte vojne teorije, strategije i vojne doktrine, pa je donekle usmeravao ulogu vidovskih i ostalih stručnih glasila. No, zbog reorganizacije i racionalizacije koja je u toku u vojnoj publicistici, ukinućemo neke časopise, tako da će „Vojno delo“ ostati jedino teorijsko glasilo. Time se njegova uloga i značaj uveliko povećavaju, pa će Redakcija i Redakcijski odbor časopisa morati da ulože dodatne napore radi preuzimanja i dela obaveza dosadašnjih vidovskih „glasnika“. Naravno, pri tome se mora nastojati da se rasprave o vojnostručnim pitanjima i problemima uvek izdignu na teorijsku ravan, kako se ne bi ponavljalo ono što su nekada radili časopisi vidova.

Na kraju, želim da kažem da se na ovom skupu opraštam od funkcije predsednika Saveta časopisa. Iako zbog drugih obaveza nisam bio u mogućnosti da se više posvetim toj dužnosti, sa zadovoljstvom sam izvršavao svoje obaveze. Raduje me što u vreme mog mandata nije opao kvalitet časopisa i što nije bilo uređivačkih promašaja. Imam utisak da se i unapredovalo, naročito u pogledu proširivanja kruga saradnika i tematskog interesovanja. U svakom slučaju, zahvaljujem Redakciji i Redakcijskom odboru na plodnoj saradnji, sa željom da i novom predsedniku pruže istu takvu podršku. Novom predsedniku želim puno uspeha u vođenju ovog saveta i uopšte uređivačke politike „Vojnog dela“, a časopisu i Redakciji da uvek budu na visini zadatka, a to znači da na vreme osete potrebu za pokretanjem tema i rasprava čije razmatranje i publikovanje može doprinositi potpunijem razvoju naše vojnoteorijske misli i prakse.